

מדוע הלכה כבבלי מול הירושלמי?

וחזינן למקצת רבואתא דסבירא להו כעולא וסמכי
אגמרא דבני מערבא דגרסינן התם... ואנן לא סבירא
לן הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן
במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא **דעל גמרא דילן**
סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני
מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני
מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו:

והנה התלמוד שלנו שאנו עסוקים בו תמיד כמה **גירסות משונות** יש בו כ"ש ברייתות וירושל" שאין אנו עסוקין בו ... לפיכך אין לסמוך על שום ברייתא או על שום ירושלמי אם הן כנגד התלמוד שלנו כי **התלמוד נכתב להוראה** כדאמרי' רבינא ורב אשי סוף הוראה ובכמה מקומות חולק ירושלמי על הבבלי ואין לסמוך אלא על תלמוד בבלי שלנו.

אמנם טוב הוא להביא אדם סעד מן הברייתות ומן הירושלמי לבאר דבר שהוא סתום ונעלם בתלמוד אבל לסתור דברי התלמוד אין סומכין לא על הברייתות לא על ירושלמי **דאמרינן או טעות סופר הוא או** אם תמצי לומר שהן דוקא **הויא פלוגתא** ועל כיוצא בזה אומר הרבה בתלמוד ההיא ר' פלוני היא ואלו הובאה בתלמוד שמא היו משבשים או מעמידין אותה כיחידאה לפיכך אין לסמוך כי אם על התלמוד.

אור זרוע: ר' יצחק ב"ר משה מהעיר וינה [אוסטריה] נולד בערך בשנת 1180, ונפטר שם בערך בשנת 1250. היה תלמיד הראב"ה ועוד אחרים מגדולי בעלי התוספות שבאשכנז, ורבים של המהר"ם מרוטנבורג ושל עוד מאחרוני בעלי התוספות. הוא מפורסם על-שם ספרו 'אור זרוע', אחד מספרי הפסיקה החשובים שנכתבו בידי ראשוני אשכנז. הספר מכיל פסקים, פירושים ותשובות לפי נושאים, בערך לפי סדר המסכתות.

התלמוד הירושלמי הואיל ואינו מתוקן אצלנו כל צרכו...
ורבו בו השיבושים למיעוט הלומדים בו ואין עומדין
עליו רק אחד בדור... ולא היה בידי הראשונים
בקביעות מפני העניות ומפני שאר סיבות... **נמצא**
שלא קבלוהו עליהם ישראל באותה מדה שקבלו
עליהם את התלמוד הבבלי.

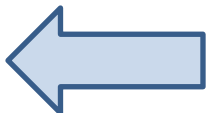
ואחר כך אביי ורבא. **ונתרבה השמד** בארץ ישראל
ונתמעטה מאד הוראה שם, וירדו מי שהיו שם מן
הבבליים, כגון רבין ורבי דימי וכל היורדים שירדו
לכאן.

ומלתא דפסיקא בתלמוד דילנא לא סמכינן בה על
תלמודא דבני ארץ ישראל **הואיל ושנים רבות איפסיקא**
הוראה מתמן בשמאדא והכא הוא דאיתבררי מסקני
אינמי אנן על מסקאני דהכא סמכינן אבל מילתא דלית
עלה פלוגתא בתלמוד דילנא חזיננא מה דאיתמר התם
אינמי לגלויי טעמ' דמילתא כגון פירושא ...

מדוע ולמה זכה הבבלי לא לבד לרשת את משפט הבכורה אלא גם שברבות הימים הוא לבדו נעשה ל"תלמוד", וכמעט שנשכח שם הירושלמי.

ויש שחשבו ש"השמד" בארץ ישראל גרם לדלדול הישיבות ומעוט הלבבות בדורות האמוראים האחרונים ובדורותם של רבן סבוראי והגאונים הראשונים, ומצב זה הביא גם להתגברות הבבלי על הירושלמי.

אולם אף שאין להטיל ספק בדבר שממחצית המאה הרביעית עד מחצית המאה השביעית, כלומר מעת התנצרות מלכות רומי עד שעמדה מלכות ישמעאל, לא פסקו גזירות ושמדות בארץ ישראל ... מכל מקום קשה לאמר שהירושלמי נדחה ממקומו הראוי לו על ידי זה שנשתכחה תורה בארץ מולדתו.

ומה שנראה לנו בזה הוא **שסיבה צדדית הכריעה את הדבר**. כבר ידוע שמיד שעלו משפחת בני עבאס למלוכה (בשנת תשמ"ז למנין הרגיל) **נעשתה בבל המרכז המדיני והרוחני בעולם הערבי** ונמשכה גדולתן עד סוף האלף הראשון. ולא מקרה הוא שבתקופה זו נעשה בבל גם כן מרכז לאומי לישראל שממנו יצאה תורה לכל תפוצות ישראל ... תורתן של ישראל היתה כרוכה בחרבם של בני ישמעאל, ובכל המקומות ... שנשתעבדו להערביים שבבבל שעבוד גשמי ורוחני, נשתעבדו היהודים גם כן ל"הוראה" של שתי הישיבות שבבבל ... ולא זו בלבד אלא שהישיבות שבבבל נעשו למקום תורה שגלו לשם התלמידים מכל המדינות שבעולם ... התורה שיצאה להם לישראל מישיבות בבל היתה כמובן תורתם של בני בבל, ובזה הפתרון לשאלה הקשה.

ככל שהתרחבו כיבושי האיסלאם, והתרחבות זו נעשתה במהירות מדהימה, כך התרחבו גבולות ההשפעה של המרכז הבבלי.

תחת השפעתו נכנסו מרוקו, תוניס, אלג'יר וספרד ואפילו מצרים שהיתה עד כה תחת השפעה גמורה של המרכז הארצישראלי.

במילה אחת, הבבלי "רכב על גל ההצלחה" של כיבושי האיסלאם, ובזכות מוחמד התלמוד הבבלי זכה למעמדו הבלתי מעורער.